

7) управління автопарком. Управління всім автопарком – одне з ключових завдань удосконалення громадського транспорту. Віддалене відстеження, управління та контроль всього автопарку може стати зразком для Smart City;

8) допомога у подорожі. Подорож може бути стомлюючою через затори, складні маршрути або неправильний напрямок. Допомога в подорожі розумною дорогою може принести користь пасажиром, якщо вони отримують більш чіткі інструкції по маршруту через НМІ [2].

Отже, у трикутнику «особа-механізм-дорога» одним із шляхів підвищення рівня безпеки дорожнього руху є діджиталізація елементу «дорога». У цифрову епоху сучасності можна сміливо говорити не лише про відеофіксацію дорожнього руху, а й про цілісну безпекову систему автошляхів, що є елементом іншої великої системи – Smart City. Запровадження такого smart елементу дозволить державам (і Україні, зокрема) приблизитися до досягнення надмети – нульової смертності на дорогах. Наразі в Україні триває супротив збройній агресії рф. Однак наша перспективна держава ніколи не зупиниться на шляху до розвитку. Тому однією із перспектив післявоєнного розвитку України однозначно є забезпечення її автошляхів високотехнологічними засобами.

Список літератури

Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовт. 2020 р. № 1360-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-p#Text> (дата звернення: 04.12.2023).

Smart Road Infrastructure That Improvises Urban Commute. URL : <https://www.iotworlds.com/smart-road-infrastructure-that-improvises-urban-commute/> (дата звернення : 04.12.2023).

УДК 321.7:004(477)

Камардіна Юлія,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права
Маріупольський державний університет
j.boyko@mdu.in.ua
<https://orcid.org/0000-0002-2295-5559>

ЕЛЕКТРОНА ДЕМОКРАТІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Демократичний політичний режим давно сприймається більшістю сучасних країн як традиційний. Проте, сформована ще у стародавньому світі, демократія на сьогоднішній день піддається суттєвому трансформуванню під впливом інформаційних та телекомунікаційних технологій. Іншими словами, це означає зміну сучасної демократичної парадигми на більш відкриту, яка сприятиме утвердженню плюралізму, нових цінностей, потреб, методів та процедур.

Проблематика, пов'язана з особливостями функціонування електронної демократії в умовах глобальної інформатизації та побудови інформаційного суспільства є досить новою для юридичної науки.

Лише у 90-ті роки ХХ століття внаслідок швидкого розповсюдження сучасних інформаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності активізувалася дискусія щодо запровадження електронної демократії.

У світі зберігає актуальність завдання вдосконалення вже існуючих способів участі громадян в управлінні справами держави, а також пошук та закріплення принципово нових форм народовладдя. У зв'язку з цим актуальним завданням є вдосконалення державної політики у сфері розвитку інститутів безпосередньої демократії. Одним із способів досягнення цієї мети є впровадження інформаційно-телекомунікаційних систем у механізми реалізації інститутів безпосередньої демократії. Вже зараз їхнє використання призвело до появи безлічі наукових концепцій та термінів, таких як «електронна демократія», «електронний уряд», «електронна держава» [2;4;6]. Разом з тим у цій галузі існує велика кількість невирішених теоретичних та практичних правових проблем, що вимагають додаткового наукового осмислення. Поняття «електронна демократія» є складним, багатограним та суперечливим, оскільки під цим феноменом подекуди розуміються речі, які настільки онтологічно відмінні, що об'єднання їх в одне ціле здається досить складним науковим завданням. Отже, у процесі тривалих наукових дискусій серед науковців не було визначено єдності щодо терміну «електронна демократія».

Сучасні автори досліджують поняття та сутність електронної демократії [3], її теоретико-практичні аспекти [2], проблеми становлення та реалізації [1]:

- електронна демократія як правове явище аналізується комплексно у взаємозв'язку з іншими правовими явищами і щодо внутрішніх взаємозв'язків: як елемент системи та як самостійна система;

- електронна демократія як елемент електронної держави (наприклад, електронну демократію досліджують нарівні з електронною державою, електронним урядом);

- електронна демократія як складна система, яка включає в себе як електронне голосування та досліджується крізь призму конституційності та елемента системи правової основи та критерії конституційності електронного голосування.

У зарубіжних країнах під електронною демократією чи «eDemocracy» розуміється підтримка та зміцнення цивільних прав та обов'язків у суспільстві знань та інформації. Основними цілями електронної демократії є не створення нових прав та обов'язків, а розширення інформаційної політики та формування активної громадянської позиції. Також цілями електронної демократії є підвищення відкритості у діяльності органів публічної влади, підтримка культурних автономій, транскордонного та міжмовного обміну [5, с.32]. Зміст електронної демократії включає насамперед різні форми участі громадян в управлінні справами держави за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій і передбачає залучення громадян вже на ранніх стадіях управлінського процесу.

Проводячи аналіз факторів впливу на розвиток електронної демократії у сучасному світі, можна виокремити такі форми електронної демократії:

1. Електронне голосування (e-vote).
2. Створення офіційних сайтів політичних партій, державних діячів та їх удосконалення у частині прийому та розгляду звернень в електронному вигляді, надання звітів щодо прийнятих на виконання зазначених звернень до заходів.
3. Проекти щодо з'ясування громадської думки в мережі Інтернет за основними законами та політичними подіями країни.
4. Право законодавчої ініціативи, право на референдум.
5. Створення електронних органів законодавчої, судової влади з реєстрацією думок онлайн (муніципальний електронний проект «Сіті-хол» (City Hall) у США, проект «Європейська громадянська ініціатива»).

6. Створення електронних партій (Австралія, Швеція, Нова Зеландія), які орієнтовані на повноцінне представництво у мережі Інтернет, у тому числі у вигляді проведення голосування серед рядових членів партії, щодо формування політики партії, вироблення позиції в рамках голосування щодо тих чи інших питань у рамках законотворчого процесу.

7. Використання мережі Інтернет як майданчика для ведення інформаційно-роз'яснювальної діяльності з урахуванням узагальнення досвіду звернення виборців за запитами щодо надання інформації про вибори у країні.

8. Створення інформаційної та комунікаційної бази для формування «електронних» політичних та громадських лідерів.

9. Повідомлення за допомогою мережі Інтернет про найважливіші політичні події.

10. Електронний уряд (Канада, Південна Корея та ін.).

Таким чином, сутність поняття «електронна демократія» несе два смислових навантаження: «демократія» та «електронні способи її реалізації»; поняття «електронна демократія є складним та багатоаспектним явищем». Виходячи з положень Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи CM/Rec(2009)1, «електронна демократія є однією з кількох стратегій підтримки демократії, демократичних інститутів та демократичних процесів, а також поширення демократичних цінностей». Однак, це визначення, хоч і видається на перший погляд досить точним, проте не відображає суттєвих правових характеристик, якими її наділяє Рада Європи у своїх рекомендаціях, таких як прозорість, підзвітність органів влади, доступність, якість та свобода інформації, розширення участі населення в демократичних процесах, поєднання державного регулювання та саморегулювання, демократичне та цифрове громадянство та ін. У світлі необхідності уніфікації та стандартизації понять у сфері електронної демократії це питання також потребує ґрунтовного дослідження .

Електронна демократія у загальному вигляді розуміється як здійснення влади народом в електронній формі або ще простіше – як традиційна демократія, втілена в електронній формі. Вона перебуває у взаємозв'язку з традиційними демократичними процесами та доповнює їх.

Н.В. Грицяк та С.Г. Соловійов [2], виявили особливість структури електронної демократії, яка може розглядатися як у широкому, і у вузькому значенні даного терміну. Е- демократія у вузькому розумінні передбачає застосування ІКТ для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян. У цьому разі змінюється лише технологічний бік подання заяв, звернень, запитів органам влади від імені громадян. Тобто, використовуючи своє законне право на отримання певної довідки, громадянин може звернутися до інстанції письмово, а може, наприклад, користуючись електронною поштою. Е-демократія у широкому розумінні передбачає залучення громади за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань.

Єдиного підходу до визначення поняття «електронна демократія» в Україні ще не склалося. Стаття 1 Конституції проголошує Україну демократичною державою. В теорії права під демократією розуміють політичний режим чи форму політичної організації суспільства, яка заснована на визнанні народу як джерела влади, на його праві брати участь у вирішенні державних справ та наділенні громадян широким колом прав і свобод. Як відомо, у перекладі з давньогрецької «демократія» — це «влада народу» (demokratia: demos - народ і kratos - влада). Найважливіші питання життя вирішуються у вигляді виборів і референдумів (безпосередня демократія). Другий варіант - делегування - наділення владою певних осіб, які від імені народу здійснюють поточне управління державі. Дані методи підкріплюються реалізацією основних цивільно-політичних прав та свобод: свобода слова та ЗМІ, доступ до інформації, свобода зборів, об'єднання, право на звернення до органів публічної влади.

В цілому, при побудові системи електронної демократії виявляється ряд серйозних недоліків, які широко обговорюють експерти і громадськість у всьому світі: обов'язкова вимога до високого рівня доступності інтернет-технологій у країні (що перешкоджає побудові ЕД у менш розвинених країнах); проблеми, пов'язані із захистом інформації, оброблюваної під час реалізації процедур ЕД (що загрожує порушенням базових принципів справедливого підрахунку голосів тощо); складність оцінки ефективності результатів побудови системи електронної демократії на державному рівні; спірний характер визначення меж правового регулювання функціонування мережі Інтернет, як способу непрямого контролю держави за процесами електронної демократії.

Підсумовуючи, можна сказати, що майбутніми перспективами електронної демократії в Україні є: подальший якісний розвиток існуючих демократичних і політичних систем; підвищення ефективності зворотного зв'язку між громадянами та владою; підвищення політичної свідомості та рівня політичної культури українського громадянського суспільства; покращення методів управління на всіх державних рівнях у плані швидкості, якості та ефективності; виведення України на такий же міжнародний рівень, як інші розвинені країни світу щодо цифровізації в усіх сферах суспільного життя.

Загалом електронна демократія є цікавою формою суспільних відносин як з теоретичної так і з практичної точки зору. Сьогодні необхідно проводити поглиблені дослідження, розробляти нові моделі, розвивати електронні інструменти та розробляти план щодо подальшого впровадження та розвитку в Україні електронної демократії.

Список літератури

Баранов О. Правові проблеми «електронної демократії». *Інформація і право*. 2017. № 1(20). URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/5_4.pdf (дата звернення: 15.10.2023).

Грицяк Н.В. Електронна демократія як механізм політичної взаємодії: навч.-метод. рек. / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловйов. Київ: НАДУ, 2013. 44 с.

Куфтирєв П.В. Поняття та система принципів електронної демократії. URL: <http://uidd.com.ua/2019/06/03/ponyattya-ta-systema-pryntsyviv-elektronnoyi-demokratiyi/> (дата звернення: 15.10.2023).

Малишенко Л. О. Співвідношення електронної демократії та електронного уряду та визначення функцій даних інститутів. *Науковий вісник (Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців)*. Науки: економіка, політологія, історія. 2008. № 20. С. 103–113.

Meier, A. *eDemocracy & eGovernment. Stages of a Democratic Knowledge Society*. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2012. 236 p.

Осадчук К.О. Електронна демократія як підстава та напрям трансформації взаємовідносин між сучасною державою та суспільством. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. №3. С. 28-31. URL: http://lsej.org.ua/3_2015/8.pdf (дата звернення: 15.10.2023).